

ВАСИЛИНА ОРЛОВА – една интересна личност в руската култура – е поетеса, писателка, художничка. Родена е в село Дунай в Приморския край през 1979 г. Известно време живее във Владивосток, после със семейството си се премества в Москва. На 16 години започва да учи във Философския факултет на МГУ, който завършва през 2003 г., специалност немска класическа философия. На 17 години издава първата си книга със стихове – *Веднъж се живее (Однаво живем, 1997)*. Дебют в прозата прави през 2001 г. – тогава публикува в списанието „Дружба народов“ любопитното произведение *Гласът на тънката тишина (Голос тонкой тишины)*, характеризирано като повест или роман; според някои критици жанрът му е фентъзи, а според думите на самата авторка то е есе, но не съвсем, и роман, но пак не напълно. През 2003

г. в сп. „Москва“ излиза повестта ѝ *Булдозер*. През 2004 г. за малката книга с проза *Вчера* получава наградата „Кристалната роза на Виктор Розов“. През 2005 г. са издадени сантименталният (както твърди самата авторка) роман *Да станеш жена не по-късно от понеделник. Несантиментален роман (Стать женщиной не позднее понедельника. Несентиментальный роман)*, както и книгата с проза *За оправдание на водата (В оправдание воды)*, а през 2006 г. – романът ѝ *Пустиня (Пустыня)*.

Работила е в младежкия отдел на ежеседмичен обществено-политически вестник и в един от големите телевизионни канали (РТР) като репортер. Пътувала е много из Русия – била е в Новосибирск, Братск, Ангарск, Иркутск, край Байкал, в Омск, Ростов Велики, Воронеж, Надим, Твер, Ярославъл, а също и в петдесетина по-големи или по-малки села. Нејни статии, есета, разкази, очерци, стихове, рецензии, бележки, информационните съобщения, аналитични материали, преводи от английски и немски са публикувани във вестниците „Литературная газета“, „Московские новости“, „Литературная Россия“, „Российский избиратель“, „Квартирный ряд“, „Третий глаз“, „Независимая газета“ – приложения „Ех-libris“ и „Религии“; в списания, сборници и алманаси: „Осколки“, „Дружба народов“, „Москва“, „Новый мир“, „Литрос“, „Проза“; в интернет: „ШтоРаМаг“, „Топос“, „Пролог“, „Филград“, „Православие.ru“.

През 1999 г. е била ръководител на рокгрупата „Василина“, с която е правила концерти в московските клубове. Учила е в школа по живопис, пее в ансамбъла към музикалното училище „С. Прокофиев“.

Тя е само на 29 години. Присъства в руския вариант на Уикипедия. Звучи обещаващо.

Юлиана Чакърва

ПЛАЦКАРТЕН ВАГОН¹³

Пасианс

Ето така нареждаш пасианс и никога не знаеш предварително дали ще излезе, или не. В играта е просто – можеш да смесиш картите и да ги разбъркаш отново, може и въобще да не завършваш играта. Още повече че я играеш през свободното време със самия себе си – тя не изисква друг участник.

Отваряш тетрадката или файла, написваш с неуверена ръка ред и не знаеш ще доведеш ли абзаца до края, или няма да се получи, няма да си дойде на мястото. Само че тук е още по-сложно, защото правилата не са толкова прости и дали се е получило, или не – може да се разбере от вътрешното усещане, а правилата са заблуждаващи, и така или иначе друг трябва да решава, но и неговото мнение не е абсолютно.

Затова интонацията на вмъкваш се разговор е неизбежна, настроението е почти същото, каквото навярно е било едно време настроението на самотна възрастна жена, редяща своя безкраен вечерен пасианс.

Със същото чувство на лека суеверна уплаха, с което изведнъж в средата на играта разбираш, че се е получило, но не си сигурен и се страхуваш да не прогониш късмета си, аз слагам върху предишните заключителна страница.

Бележка

Лица на две деца в тролея. Сигурно ще ги запомня завинаги. Артековската¹⁴, пионерска физиономия на хлапето – лунички на финото носле, големи очи, розови устни, изопнати бузи, високо чело, късо постриган. Стриж¹⁵. Той говореше нещо – от тук не се чуваше – на по-голямата си сестра и по лицето му всичко говореше заедно с него. Всяка една чертичка. Дори веждите. Дори челото и кичурът коса над челото. Излъчваше свежест като от незасъхнал акварел.

Сестра му го слушаше. Мек и същевременно остър профил. Приличаше на млада княгиня. Кадифени сякаш при докосване самурени вежди. Прозрачни зелени очи, малки вишневочервени устни, тъмна коса, вързана на

¹³ Сборникът с миниатюри е публикуван в списание „Октябрь“, 2006, № 6. Онлайн версия: <<http://magazines.russ.ru/october/2006/6/or.html>>. 23.03.2008. При превода са запазени редът и броят им. Част от разказите, но в друг ред, са публикувани в превод на С. Николова в сборника *Шунката*. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 2006. Онлайн версия: <<http://vassilina.cih.ru/tr41.html>>. 26.07.08. – Б. п.

Плацкартен вагон – общ вагон, в който седалките се разгъват и стават и за лягане. – Б. п.

¹⁴ Артек – международен пионерски лагер в Съветския съюз. – Б. п.

¹⁵ Стриж – вид лястовица. – Б. пр.

опашка. Косата обгръщаше лицето като плавна вълна: меко обикаляше челото, слепоочието, ухото, тила, шията. Върху и без това ярките бузи играеше руменина – държеше в ръце червена блуза.

Тя извади тефтерче и започна да пише. Цялото ѝ внимание е погълнато от работата: тя пишеше съсредоточено, като от време на време поглеждаше направо пред себе си, и по това как от време на време устните ѝ помръдваха, ставаше ясно: в тези моменти е забравила за всичко.

Какво имаше в тази тетрадка, какво пишеше? Никога няма да се разбере. Стихове? Дневник? Писмо най-вероятно. Тя откъсна листа и го сгъна на четири, като затвори тетрадката.

Да се качим, казва, и да потеглим

Плацкартен вагон. Засмени едри лелки скачаха на горните легла и се мятаха надолу, като съпровождаха действията си с гръмогласни коментари в нощта: „Да пишна... Да ида да запаля... Да си взема ябълка“.

Въртях се от една страна на друга, в главата ми като заяля дискета бръмчеше непонятното: „Вие, повтаряше, не сте омъжена, да се качим, казва, и да потеглим...“ Не можех да измисля продължение или да разбера откъде е. Как беше началото? „Сякаш отиваш на гости, Машенка, при трите мечки...“ Глупости. „Вие, повтаряше, не сте омъжена, да се качим, казва, и да потеглим“ – явно някъде съм чула или съм чела някакъв подобен ред. Къде? Кога? Пипнала съм вирус.

Лелките продължаваха да скачат като топки и аз в просъница ту потушавах в сърцето си нарастващата невероятна нежност към тях, ту яростта си. Часовник с кожена каишка на пухкавата китка, плетен клин, ябълка, увита във вестник, и сандвич на масичката.

„Вие, казваше, не сте омъжена...“

Продавачките по леглата се прозяваха и мелодично хихикаха за нещо свое си, а аз се въртях в трескаво бълнуване върху държавните чаршафи.

„Да се качим, казва, и да потеглим...“ „Вие, повтаряше...“ „Да се качим, казва...“

Най-накрая, на разсъмване, непоносимите женоря скочиха от местата си и с вой и грохот като миноноски събраха от полиците и заизмъкнаха изпод седалките, едва ли не направо изпод спящите пътници, безбройните си вързопи, кутии и карирани чанти. Награбиха шумолящите букети от хризантеми и се изсипаха в Харков.

Венче от гирлянда

Как да покажеш музиката?

„Ты моряк, Мишка, а это значит...“¹⁶, „Пять минут, пять минут, помиритесь те, кто в ссоре... Вот сидит паренек, без пяти минут он мастер... Он на правильном пути, хороша его дорога“¹⁷, „Ты ждешь, Лизавета, от друга привет“¹⁸, „Крутится-вертится шар голубой“¹⁹, „Ня стой ли дороги, чарвоная роза...“²⁰, „По реке далеко плыли рушники“²¹, „А я иду-шагаю по Москве, и я пройти еще смогу...“²²

Сигурно е така. Вали силен сняг, но всяка снежинка отделно, все едно е във вакуум или е снимана на забавен кадър. И докато пада върху ръкава на астраганената детска шуба, искри с всичките си остри лъчи. На Нова година имах венче от тел, обвито с лъскава гирлянда. Гирляндата ми боцкаше челото, искаше ми се да го хвърля, но още повече ми се искаше да бъде красива. Офицерският кортик на баща ми, с който обичахме да играем; на кортика има надпис: 1979 – по чиста случайност годината на моето раждане.

А дали ще се случи в снежинките някога на някого тази песничка, която в този момент се носи от вашето радио?

... И ето още как може да се покаже музиката, може би. Мляко в триъгълни картонени кутии. Кефир в бутилка със зелено кръгче фолио, което запушва гърлото.

Зелен дъсчен под.

А музиката е толкова наивна, че те е срам да я слушаш. Изведнъж в песента прозвучават думи, изречени с обикновен, спокоен глас: „Няма билети“. Касиерката го казва. „Няма“ толкова леко, адресирано е някъде там, нагоре. Или – трагично съдържание с неистински глас. Призиви. Лозунги. Защо е толкова светло и малко боли? Защото това е моето несъстояло се минало?..

Спирка в московското метро „Площад на революцията“. Бродех между спортисти, колхозници, работници, инженери, прегънати на четири в плитките ниши. Случайни мимолетни длани са полирали някоя бронзова гайка в бронзови пръсти, или носа на куче, което лежи до краката, или футболна топка, или революционно оръжие. Бродех като в гора – зад тези не можеш

¹⁶ От песен на Л. Утьосов. – Б. пр.

¹⁷ Песен от филма *Карнавална нощ*. – Б. пр.

¹⁸ Песен от филма *Александър Пархоменко*. – Б. пр.

¹⁹ Песен от филма *Младостта на Максим*. – Б. пр.

²⁰ Украинска песен. – Б. пр.

²¹ Украинска песен. – Б. пр.

²² Песен от филма *Аз крача из Москва*. – Б. пр.

да видиш живите пътници – и се учудвах колко години са седели в неудобни пози. Коленете на бронзовите хора са отекли, кръстът скърца, боли ги вратът. И на всичкото отгоре не едно десетилетие са така.

Изправете се. Време е.

Украински „Борисфен“²³

Надя Петровна, едра, пълна жена, е омъжена за Григорий Степанович, нисичък мъж със златни ръце – дърводелец, строител, санитарен техник. Григорий Степанович (Гриц, както го нарича Надя Петровна) винаги си има нещо наум: никога не можеш да разбереш шегува ли се всъщност, или е сериозен.

Веднъж при Надя Петровна дойдоха гости: племенницата ѝ Саша с мъжа си Андрий и дъщеря им Тоша.

– Е, Гриц – каза Надя, – вади.

Всичко вече беше готово, на масата в тъмносини изискани чаши набъбваше чайт, в чинийките имаше кръгли, прясно нарязани парченца салам и кашкавал, стъклените чаши предизвикателно проблясваха под кристалните лъчи на полилея.

Гриц се стрелна към бара – сгъваема масичка – и извади бутилка коняк „Хенеси“.

Уважителна въздишка, в която се долавяше лека нотка на завист, премина над масата.

– Живеете не според възможностите си – избуча Андрий.

– Нищо, на нас ни стига...

Андрий съсредоточено и пристрастно вдъхваше аромата, като мърдаше широките си ноздри, все се вглеждаше в мъничката чашка, която се беше загубила в мощните му пръсти.

– А какъв дъх има само, а... какъв дъх...

– Направо аромат, ‘къв ти дъх – потвърждаваше Гриц.

²³ „Борисфен“ – украински коняк. – Б. пр.

– Не, Гришко, е, признай си, че излъга.

– За кое да съм лъгал?

– Не е „Хенеси“ туй.

– Да бе! Не е „Хенеси“. Я върни чашката, сърбай си чая или си сипи водка. Няма какво да хабиш материала...

– Е, стига, стига – Андрий му отместваше ръката. – Майтап си направих, дай да си го допия...

Към края на вечерта така се „нахенесиха“, че бучаха „Ничь яка мисячна, зоряна ясная...“ и „Як мы кохались, тай розийшлыся, тепер зийшлыся навеки знов...“²⁴, прегръщаха се и за малко да се разплачат от умиление.

– Ти приятел ли си ми? – питаше Гриц.

– Разбира се, че кой ш‘ти е приятел, ако не аз? – биеше се в кънтящата гръд Андрий. – ‘Къв съм ти на теб аз? Роднина!..

Вратата се затвори след гостите. С ръце на кръста Надия каза на Григорий Степанович:

– Е, стига, слагай го обратно в бара!

И внимателно, като дете, той постави бутилката, на дъното на която още се плискаше „Хенеси“. Надия се засмя и рече:

– Ох, Андрий, Андрий. Дъх, казва, има, дъх!..

Молитви

Случва се понякога така, че звездите се подреждат по определен начин и трима души, с които не си се виждал от дълго време, се появяват в един ден.

Случва се понякога така, че изведнъж с пронизваща яснота осъзнаваш нещо, което ти е било известно много по-рано. Сякаш от стар грамофон са избърсали праха, някъде са го издухали, почистили с плюнка, завъртели са ръчката и той отново е засвирил не по-зле от преди. Не знам откъде е този образ – уж грамофоните са рядкост в наше време. Понякога е по-добре да се доверяваш на самия себе си, въпреки че те носи нанякъде, ти, почти без да се замисляш, покорно следваш образа.

²⁴ Украински народни песни. – Б. пр.

Не е особено свежарско да задаваш въпроси, които са остарели още когато Господ Бог е бил младеж. Но все пак те идват отново и отново, за да поставят пред нас неразрешима задача. Неразрешима заради това, че привилегията да решаваш не е работа на душата. Това е участието на разума – да претегляш всички „за“ и „против“, като взимаш предвид всички възможни и невъзможни фактори и условия, освен едно. Най-важното. А именно това, че действителността така или иначе е по-превъзходна, по-многообразна и вариативна от най-дълбокомислените разсъждения, които ни идват на ум...

Защо, вместо просто да прекрачваме от минута в минута, като благодарим за всяка от цялото си сърце, ние постоянно чакаме нещо, гадаем, изчисляваме? Защо не можем просто да бъдем чисти пред самите себе си, без да оставяме в съвестта си кървави следи от завист, злоба, неверие, срам? Не става ли по-великодушен онзи, който се стреми към великодушие?

Изглежда, че събитията в човешкия живот се развиват по модела на плетене на шал. Всяка следваща бримка е възможна само при условие че съществува предишната, тя се захваща за своята предшественица, израства от нея, стъпва върху нея. Ние може вече и да сме забравили да мислим за предишна постъпка, а куката на случайността изведнъж прави съдбоносен обрат, като изважда старателно скритата бримка на белия свят и нарушава точните форми със своята непредсказуемост. Казват, че това е карма. Не знам...

„Провиненията“ на благородния човек, съвършения мъдрец, както го титулуват в източните традиции, не изплуват просто така, без причина, поднасяйки неуместни изненади. Защото всяко събитие от онези, за които ние, глупавите хора, сме склонни да се укоряваме, съдържа в себе си зърно, а зърната са удивителни с това, че имат свойството понякога да покълват. И кой знае с какви растения в крайна сметка ще засипят те житницата на времето.

Всеки текст е молитва.

Ние вече сме всички онези, които само искаме или по принцип може някога да бъдем. И затова всяка дума е обръщение към онова, което само ни предстои. Възвание, прошение, заклинание, молба.

Жалко, че не знам латински. Латинският е кралят на езиците. Защото дава възможност да се говори без лични местоимения.

Из несъществуващ средновековен схоластичен трактат

За Оправдание на водата

Някои ще кажат, че водата е влажна, тъмна и се събира в низините. Приема формата на всеки съд, независимо дали той е с тясно гърло или широки стени. И че къде-къде по-хубава е стоманата от Харалуг, твърда, сивосинкава, звънтяща и поразяваща, а при замахване блести от слънчевия лъч.

И че водата няма памет, разтича се в безформени петна, изпарява се и не запазва формата си. Докато стоманата е нужна за изковаването на мечове и ако е шлифована, поразява въображението и може да нанася удари.

А на това ще възразим, че водата, както и стоманата, има право на съществуване. Водата е един от първоелементите на стойхейон, от които е съставено всичко, всички предмети на видимия свят. Освен това водата притежава чудесно свойство, присъщо на малък брой субстанции: утолява жаждата в горещите дни, което стоманата не може да направи.

Портрет с фотоапарат

Личните пари на Инна Петрова. Най-хубавите ѝ дни. Жълтата ѝ писалка. Черна пола и обувки. И поло. И елече. Също черно. Всичко е черно, освен писалката. Защото е жълта.

Но това е днес – просто така се е получило. Правоъгълните ѝ книги. Касети. Квадратни дискети. Правоъгълната форма на телефона ѝ.

Нейната чанта. В чантата има: цифров фотоапарат, още една химикалка – гел химикалка и бележник със сини корици. Четка. За дрехи. Тя я използва като четка за коса. Не е такъв педант, че да мъкне в чантата си четка за дрехи заради дрехите.

Още. Кърпичка. С нея бършеше обектива на фотоапарата.

Огледалце. Старичко, от комуналната квартира, подарено ѝ от хазаина на онази стаичка – и без това щеше да го изхвърля, и от едната страна в огледалото е Инна Петровна, а от другата – крайцерът „Аврора“. Всъщност не крайцерът, а просто хартийка. С не много хубава картинка. Нищо повече. Обикновена пластмаса.

Още и червило – не за да се използва. А така, да има. Чантичка – значи и червило, къде без него.

И в тайното отделение, закопчана с цип, за да не я види никое чуждо око, дори ако си отвориш чантата в метрото или някъде – превръзка. Само тихо. Еми, превръзка като превръзка, да си стои.

Намерило ми се доказателство.

Още и портмоне: с фонокарта, карта за метрото, монети, с един профил тип Франклин. Да не е малко.

Е, и запалка. Пластмасова. Цвят – червен.

Казва се Инна Петрова.

Кой?

Москва

Град – умопомрачение, град – опият, град – халюцинация на шизофреник. Фосфоресцираща, блещукаща като все по-стегнато и по-стегнато завинтваща се фуния, като блестяща космическа змия, плавна, опасна, равнодушна – затяга, захапва, засмуква в себе си. Много от московчаните страстно обичат пътешествията. До лудост. Пътешествието е най-привлекателно с това, че предвкусваш завръщането.

Влизайки с колата, допълзвайки с влака, кацайки със самолет в Москва, те изпитват чисто, непомрачено удоволствие. Москва. Град – съблазън (сънуван град). Видение. Въплътена фантазия. Главозамайващ парад, кордебалет, мюзикъл, пиеса, която се играе едновременно във всички места, гръмокипяща опера, която се възобновява всеки миг – и всеки миг се излива всичката, цялата, изведнъж, заедно с пролога, кулминацията и антракта, мелбата и арията на главния умиращ герой. И аплодисментите се чуват преди началото на играта, и завесата се спуска, за да се вдигне веднага.

Голям театър в рехавия блясък на брилянти, коси, електричество, неон. Университет в най-високото си дерзание, в горделив порив на безверие. И нощен клуб с вяли посетители на бара. Надрусани с екстази, те съзерцават орнаментите, които вече са им противни. Бавният влак на постоянното умирање, сутрешното гадене след скъпия ресторант. Сивосинкавата мъгла от автомобилните газове, които дишаме.

Град. Където всяко сърце е наранено и разбито.

Ще мога ли да те премина?

Гений

Има такъв човек, той е гений. Как да разбереш? По формата на веждите. И мустациите също са изключително важни. Казва се – казва се, еми, да кажем, Аркадий Мошчони. Той е такъв гений, че просто не разбира онези неща, които за нас са обикновени, и когато веднъж пред мен сестра ми му се оплакваше, че от поликлиниката не ѝ дават болнични и няма какво да представи на работата, за да оправдае отсъствието си, Аркадий попита: „Това хубаво ли е, или е лошо?“

Той наистина не разбираше.

Затова не трябва да се учудваме, че и околните въобще не го разбират. Понякога той ни се струва пълен идиот.

Аркадий Мошчони, изглежда, е на 37 години. Той нищо не е направил. Все още не е направил. Не е написал сценарий, не е заснел филм, не е нарисувал картина с масло. Не е натрупал пачки, не е отпрашил в чужбина, не е наел квартира, не се е оженил, не е създал дете, не се е развел. Не се е издънил, не се е изкривил, не се е надрусал. Не е „лимитчик“²⁵, не плаща издръжка. Не е пациент, не е клиент.

Аз си знам, той е гений. И това е сакрално знание. Достъпно е за малко хора.

А може би въобще за никого.

В кафето

– Много обичам чай, но вие сигурно не сте буда? – попита Николай момичето, което му донесе портокалов сок.

Момичето естествено се обиди и не разбра защо го помолиха да смени сока.

– Според легендата чаят се е появил от миглите на буда – поясни Николай и момичето побягна почервенияло, с чашата, в която се въртеше предателската мигла като отворена скобка, изрисувана с изключително тънко перо.

²⁵ „Лимитчик“ – лице, претендиращо за жителство или получило жителство във връзка с лимит, определен за дефицитни професии. – Б. пр.

Гарата

Провинциалните гари са сърцата на градовете, тук най-силно се усеща пулсирането, жизненият ритъм, движението на сили и енергии.

Тъкмо тук се събират всички сираци и бедняци, тук се карат, плачат, смеят се, сдобряват се, търсят плячка, събират бутилки, ровят в кошчетата, просят, пушат, допиват остатъците от алкохол.

Загорялата им кожа, червена от алкохола, подпухналите им лица, разплутите тела, ръцете с чантите, босите им чепати крака се мяркат навред, сме-свайки се с леките изваяни силуети на офис работничките, с бодрите служителки; и в маранята на зноя се полюшват заедно с пуснатите вълнисти коси на студентките. Камуфлажът на военните, дънковите сенки на напомнимите момчета – бармани, продавачи на мобилни телефони, дребни бандитчета, безделници без определено занимание.

Пак тук от скука смучат цигара след цигара сладоледаджийките и продавачките на хотдог и на отровна на вид течност в пластмасови бутилки с надпис „Лимонада“.

Следобедното слънце мори будкаджийките и леките брезентови чадъри, сенниците с кабалистичните безсмислици „Ярпиво“, „Балтика“, „Кока-кола“ въобще не могат да ги спасят.

Стотици пристигащи от различни градове и села пътуват в стотици направления, кой натоварен с чанти и сандъци, кой почти без багаж.

Дебелите, угоени, нагли гълъби от гарата и кресливите пъргави врабци се борят за трошите хляб по-скоро от скука, отколкото от глад, и някакви бодри тънки птици, дали косове, дали врани, лесно прогонват тези отпуснати птички, когато на тях самите им скимне да си клъвнат от безплатното угощение.

Отдясно, да допуснем, има къщички и заострен връх на сграда – парадоксално, в духа на немското средновековие.

Отляво, да допуснем, има мост и река, в реката се вижда самотна къпеща се жена. Върху розова хавлия, на пустинния плаж, тя пече тялото си, ставащо от ден на ден все по-бронзово.

Във всичко виждам някакъв дървен сюжет, мигриращ през вековете в почти неизменен вид.

Може би точно това е нещото, което ми харесва в пътешествията.

Солариуми

В трамвая има благопристойна реклама. Между предупрежденията „следваща спирка – Полиграфическият институт“ и „Заобикаляйте трамвая отпред, а автобуса и тролея – отзад“ („... и внимавайте да не ви ритне“ – така ти се иска да добавиш).

Рекламата със същия главозамайващ баритон звучи така:

– Солариум, професионални лекари-дерматолози, цялостен преглед, квалифицирана помощ...

Разчорлен дядка с вежди като на ризеншнауцер²⁶, едноок като пират, се навежда към бездомна бабичка, галантно ѝ казва:

– Ама че му промиват мозъка на народа. Наизмислят думи – и давай, ум да ти зайде. „Дермато“ – пфу! А какво е това и въобще полезно ли е?

– Да – отговаря бабичката, поласкана от толкова учтивото отношение, – дай ни на нас по сто и петдесет грама и никакви солариуми не ни трябват.

Руска топка

Момчета. Врагарска мрежа. Уличен пролетен футбол. Минавам покрай тях. Топката излиза на пътя. Хлапашки вик, един към друг: „Ти на тая топка геометрично си ѝ изчислил полета, а тя полетя по руски, а не геометрично, разбираш ли...“

Университетът

Хубаво беше, вместо да ходиш на лекции, да се разходиш по алеите му. Напукан асфалт. От двете страни на входа към главната сграда – бронзово момиче с бронзова книга и бронзов младеж с бронзова книга. А от другата страна – самият Михайло Василич²⁷ и незнайно защо червени пътечки.

Есен. Зима. Лято.

Изчистили са главната сграда с пясък, беше тъмночервена, стана светла, кремава. Трийсет и някой си етаж. В геологическия факултет има кутии с образци на минерали, капациите са откъснати от пантите, има прах. Дъбови пейки с подлакътници във вид на лъвски глави.

Московският университет е на двеста и петдесет години.

²⁶ Михайло Василич – Михаил Василиевич Ломоносов, чието име носи Московският държавен университет. – Б. р.

Обядът

Масата стоеше в сенчестия ъгъл на двора. Почти в розовия храст – голям, избуял. Силно разклонената круша хвърляше петниста мрежа от сянка върху карираната мушама.

Ние, внуците, бяхме четирима: аз, Вова, Вася и Лена. (Ние – по-големите внуци, сега вече сме осем плюс един правнук.)

Дядо беше жив, жива беше и прабаба.

Изнасяха чугунената тенджера с варени пресни картофи, още една по-голяма – с борш. В тази, която беше по-малка, имаше каша. Имаше още една тенджера, която примамваше с коричката си, с хрупкавата си пяна: мляко, варено на бавен огън.

Салатата от пресни краставици, домати и лук, в огромна емайлирана купа, почти леген, се слагаше в средата на масата. Вилиците и лъжиците – в глинено гърне. Баба и дядо, доколкото си спомням, винаги ядяха с лъжици.

Семейството сядаше на масата. От храната се носеше такъв аромат, че ни се завиваше свят и коремите ни стържеха. Нахвърляхме се върху нея, въпреки че си изгаряхме езиците и се давехме.

Летен въздух. Млади лунни скилидки полупрозрачен чесън. Преглъщаш всичко това с канче вода, толкова ледена, че чак зъбите ти изтръпват.

Чудно е, че всичко това веднъж свърши. И нали все някога е имало такъв един последен обяд.

Желание за зима

Иска ми се вече да е зима. Желателно е да е истинска, но може и каквато се получи. С едри, бели, огромни пухкави снежинки в безветреното пространство, в което клоните на елхата искрят, посипани със ситен сняг.

И обувките да скърцат: скръц-скръц. И плазовете на шейната също да скърцат: скръ-ъ-ъ-ъц. Шейната да е дървена, може и алуминиева, но тогава поне плоскостите да са дървени, разноцветни, с тесни летвички, красиви пластинки и едната да е счупена и част от нея да е загубена.

А ръкавиците да са вързани с ластик през ръкавите на шубата, а на яката също да има снежинки, всяка да е отделно, едро да блести с всичките си лъчи.

И шейната да я тегли мама, да е млада, и студът да пощипва носа и бузките, а аз да съм на три, е, добре, на четири години.

Плацкартен вагон

„Техниката е в ръцете на дивака“ – докато разгъвам горното легло.

„Е, лека нощ.“ – „И вас ли по същото място?“ – „Ъ-хъ... Със същия инструмент“.

Разговор на млад мъж и момиче, които са се запознали тук, във вагона. От прозореца струи, без да се променя, един и същ размазан из времето пейзаж: до самата ивица на железопътната линия се виждат храст, целият в сняг, дървета, полета, малки гарички.

„А от двайсет и пети декември денят ще започне да нараства с едно пшеничено зърно...“

Аз забелязах как лесно и похватно се използват инструментите на влияние върху ставащото – баналните формулировки. Удобно е. На всички им е ясно. Разбиране. Общуване. Пословици, поговорки.

Обратно броене. Джанкой²⁷ мина. Отмина и Мелитопол²⁸.

– Говори ми се – оплаква се някой пасажер точно преди да заспиш.

– Почини си, вече цял час говорим с теб...

В съседното купе – незамлъкващ глас, там един дядо се отдава на спомените.

– Ние различавахме шума от самолетите – немските издаваха сърцераздирателен шум.

Момиче разнася из вагона масажор с батерии, предлага го, убеждава.

– О – бучи дядото, – не ми трябва това, моля ви се!

– Радикулит. Остеохондроза – увещава го момичето.

– Абе на мен ми трябва женски ръце, а не това!

Смях.

²⁷ Джанкой – град с републиканско подчинение в северната част на полуостров Крим, Украйна. – Б. пр.

²⁸ Мелитопол – град с областно значение в Украйна. – Б. пр.

Спътничка си разказва своето:

– В Кубан. Купила стопанката брашно – платила го с мед. Идва стопанинът, пипа го. „Харно... Харно ли е...“ Гостенката – снаха му, московчанка, го пита: „Ти какво, баници ли печеш от него, че разбираш – харно – не харно?“. Нищо не отговори. По-голямата после вика: „Не трябваше така да говориш. Нали е стопанин, всичко трябва да знае, от всичко да отбира“. – „А ти да не би и гащите си да му показваш?“ – „А как мога да купя нещо, без той да знае?“

Художничка, суховата, дълга чапла, купили с мъжа си къща в Орлиное на Кримското крайбрежие, стогодишна развалина, мислят да се местят там. Много грижи: разрешително за пребиваване, в училище въвели предмет „религиозна просвета“, преподават баптисти.

Орел. Невисока продавачка, в ръцете ѝ, в чантите ѝ, в широките джобове на палтото ѝ – вода и безалкохолно, бисквити, сладка.

– Всичко това е от зор – обобщават, като я гледат.

Щастието ще те намери, където и да си.

Деветдесетгодишна бабичка в кримската къща на художничката, майката на мъжа ѝ, се покатерила на дървото, отрязала един клон: сторило ѝ се, че капе роса от него върху покрива. Кара се, че са купили къщата: „Ето сега ще биете път до там, напразно ще си пилеете парите“.

– Ех вие, бабички, пенсионерки. Една ще стои цял ден пред павилиона с протегната ръка, а друга живее по-лошо от нея, но няма да иде, тя може само гол чай да пие, ще преживее как да е, три дни остават до пенсията, но няма да проси...

Тази вече е друга. По-голяма. Има рубин на пръста на Василиевна (говори за себе си в трето лице) – розов.

Пакети с бисквити и шоколадови бонбони, с празна бутилка от вода. Когато пътуват, ядат юфка „Доширак“ и супа „Ролтон“.

– Лепна ми се една пенсия: „Чедо, купи, та купи“ – и Василиевна показва брошката с топче, а в топчето – точицата на зеницата. – Купих я и си я сложих. А какво да правя? Иначе ще я загубя...

Замисли се, гледа през прозореца. Вече знам нейната история: запознала се е с мъжа си в техникума, заемал е важни длъжности, последните петнайсет години пие. Девет години се развеждат, живеят в един апартамент. В

пияно състояние нарекъл дъщеря си уличница, а тя: „Не съм заслужила такива думи и повече никога няма да ти кажа татко“. Така и го вика на телефона: „Дмитрий Иванович, за теб е...“ А той самият е кръшкал, изнесъл се при прокуратурата, след три месеца се върнал...

– Понякога си мисля: няма и да те храня повече, за какво ми е да ти гледам пияната мутра! А синът ѝ казва: „Дори и помиарите ги хранят, майко...“ Е, какво, една паница ли да ме е жал за него? Така си и живее, пропива се. И наистина – като куче...

Захваща се с кръстословица.

– Да взема мозъка ли да си размърдам малко.

Дърветата са сиви, малките парчета земя и сухата трева, които се подават под разтопения сняг – рижави. Гари и спирки – и в душата като тюркоазена вълна се надига любов към вас, безлични места. И оранжевият елек на кантонерката, и жалкото „Кафене“ в сивата грамада на пустата гара, и часовникът на кулата, и бабичките с веяна рибка, с кокошката, която снася златни яйца, и бойната кондукторка, която забрани да си заредя телефона.

– Е, смятайте, че съм си включил самообръсначката.

„Смятайте ме за комунист“.

– Не става!

И с нищо не можеш да я отклониш.

Превод: **Кристина Бузова**
 Редактор на превода: **Юлиана Чакърва**